

LESBRIEF

BIJ ENKELE REIS TERMEH
VAN BUDDY TEGENBOSCH

Jonge Jury 2027

REALISTISCH

FAMILIE
IDENTITEIT & JEZELF WORDEN
TRAUMA & MENTALE GEZONDHEID

DE AUTEUR VAN JIMI FENDER JOHNSON BEST OF YA XS

LEESFRAGMENT 1

Enkele reis Termeh van Buddy Tegenbosch

Termeh wordt geboren in Iran. Wanneer haar vader overlijdt, begint alle ellende. Termeh en haar zusje Tara worden door hun oom uitgehuwelijkt en die oom trouwt met hun moeder, zonder dat zij er zelf van afweet. De drie vrouwen besluiten te vluchten, omdat een leven waarin je zelf niets te zeggen hebt, voor hen ondenkbaar is.

7

Een dag als alle andere

Het was halfvier in de nacht toen maman de deur van ons appartement achter ons sloot. Zwijgend daalden we de trappen af en hoewel ik een hekel had aan vroeg opstaan, vond ik het prettig dat niemand ons zag vertrekken.

Vijfverdiepingen lager stond oma in de deuropening te wachten. Ze had haar jas al aan. Ze gaf ons een knuffel. Mama overhandigde haar de sleutel van onze woning. Oma legde hem binnen, sloot haar eigen voordeur af en ging met ons mee naar beneden.

Het was fris buiten. Opa had de auto voor de deur geparkeerd. De motor liep nog. We legden onze spullen in de achterbak, stapten in en reden weg.

Het ging allemaal veel te snel.

Toen we de hoek omsloegen, had ik het gevoel dat ik niet alleen onze straat maar ook mijn leven uit reed. Het was een mate van eenzaamheid die ik niet kende, maar die ik nog vaker zou ervaren. Mijn lichaam reageerde er ook op: ik begon te rillen.

Er was nauwelijks ander verkeer en even later reden we Rasjt uit.

De stad waar ik was geboren.

De stad waar ik was opgegroeid.

De stad waar mijn leven zich had afgespeeld.

De stad die ik nooit meer zou zien.

Tot nu toe had ik altijd wel ongeveer kunnen voorspellen hoe de volgende dag eruit zou zien. Doordeweeks ging ik naar school. Daar trof ik mijn vriendinnen en had ik les. In het weekend gingen we meestal naar Ramsar.

Nu had ik geen flauw idee hoe de dag van morgen eruit zou zien. Waren we dan aangekomen in Nederland? Kwam mijn tante ons ophalen op het vliegveld? Gingen we bij haar wonen?

Dat had maman ons niet verteld. En we zouden er snel achter komen dat ze daar een goede reden voor had.

De rit naar Imam Khomeini International Airport, het vliegveld van Teheran, duurde meer dan vier uur. Opa had muziek opgezet om de stilte iets draaglijker te maken. Ik keek naar buiten en probeerde alles wat ik zag in mijn geheugen te prenten. We slingerden door de verlaten uitlopers van het Alborzgebergte tot we aan de zuidkant ervan waren. Ik zag de zon opkomen, zag de bergen steeds hoger oprijzen, de besneeuwde toppen veranderen van kleur, van donkerrood, naar roze, naar geel, naar wit. Halverwege stopten we even bij een stadje om de benen te strekken. Ik zag dezelfde bruingrijze flatgebouwen als in Rasjt. Een koepel van een moskee glansde in de ochtendzon.

‘Hoe gaat het?’ vroeg ik aan mijn zusje.

Ze schudde met haar hoofd, tranen sprongen in haar ogen.

Ik sloeg mijn armen stevig om haar heen.

Maman kwam bij ons staan. Ze wreef over Tara’s rug. ‘Huil maar, lieverd,’ zei ze zacht. ‘Huil maar.’ Toen veranderde haar toon. ‘Maar zorg ervoor dat er dadelijk op het vliegveld niets

meer van te zien is. We gaan op bezoek bij familie in Milaan. Over twee weken komen we weer terug, vergeet dat niet.'

Gisteravond had maman ons pas ingelicht over haar plan. We zouden met zijn drieën op bezoek gaan bij onze oom en tante in Milaan. Mama kende het adres. Daar gingen we twee weken logeren, om daarna weer terug te vliegen. Vandaar dat we alleen met handbagage reisden. De retourtickets waren al geboekt. In werkelijkheid bleven we natuurlijk niet in Milaan, maar zouden we een uur later overstappen op een vliegtuig dat ons naar Amsterdam zou brengen. Meer had ze ons niet verteld. Hoe minder we wisten, hoe minder fouten we konden maken.

Imam Khomeini International Airport lag volgens de kaart op een uur rijden van Teheran, maar opa legde uit dat het vliegveld in de praktijk aan de rand van de stad lag. Met ruim acht miljoen inwoners, schoven de stadsgrenzen steeds verder op. Na drie uur rijden zag ik de eerste borden langs de kant van de snelweg die de richting naar het vliegveld aangaven. Het werd drukker op de weg en het laatste stuk legden we stapvoets af.

De terminal verscheen voor ons als een enorme witverlichte boog. We volgden de bordjes DEPARTURE en moesten een soort brug op naar de eerste verdieping. In een lange rij van auto's kropen we omhoog. We kwamen langs borden die de verschillende luchtvaartmaatschappijen aangaven: Britisch Airways, Lufthansa, Air France, Iberia. Opa reed door tot bij het bord Mahan Air, ATA Air en Iran Air. Met die laatste maatschappij zouden we vliegen. Hij vond een plekje aan de stoeprand en zette zijn alarmlichten aan. Gehaast stapten we uit en haalden onze trolleys uit de achterbak. Het was maar een paar passen naar de ingang van de vertrekhal. Opa en oma liepen het stukje met ons

mee. Voor de schuifdeuren bleven we staan. Oma pakte mijn hoofd vast, haar zachte handen op mijn wangen. Ze fluisterde lieve woordjes die ik niet kon verstaan. Ik wilde van alles zeggen: dat ik haar ging missen, dat ze de liefste oma was die ik me had kunnen wensen, dat ik van haar hield. Maar er was één gedachte die alles overschaduwde en me de woorden ontnam: *gaan we elkaar echt nooit meer zien?*

We knuffelden. Ik snoof haar geur nog één keer in me op. Het was de geur van lekker eten. Het was de geur van Rasjt en van Ramsar. Het was de geur van thuis.

‘Mag ik ook nog even?’ momperde opa zogenaamd boos. Hij gaf me een dikke knuffel. ‘Let je een beetje op je zusje?’ fluisterde hij in mijn oor.

Ik knikte, nog steeds niet in staat iets te zeggen.

‘Dag liefste Termeh.’

‘Dag opa,’ mompelde ik.

Hij liet me los, haakte zijn arm in die van oma en met zijn tweeën schuifelden ze terug naar de auto. Ze leken opeens zo oud.

Ik wachtte tot ze om zouden kijken.

Ze keken niet om. Pas toen ze bij de auto aangekomen waren en op het punt van instappen stonden, ving ik hun blikken. Ik zwaaide. Opa zwaaide terug. Oma niet.

Het volgende moment waren ze ingestapt en reden ze ons voorbij.

Mijn opa en oma waren de warmste en liefste mensen die ik kende. Toch was het afscheid kort geweest, veel korter dan ik verwacht had. Waarschijnlijk deed het hun te veel pijn.

De glazen deuren van de terminal schoven open en we stap-

ten een glanzende en felverlichte wereld binnen. Ik keek op naar het gebogen plafond hoog boven ons. Ik zag reclameborden zo groot als vrachtwagens en hoewel het druk en chaotisch was, straalde de enorme ruimte toch een soort rust uit.

Maman liep op een tv-scherf af, waarop een tabel met luchtvaartmaatschappijen was afgebeeld. Ze wees. 'Iranair, balie één tot en met tien.' Ze keek om zich heen. 'Die kant op dus.' Ze zei het alsof ze elke dag op het vliegveld kwam, alsof dit een dag was als alle andere. En ze deed het met een reden. Ze gaf het goede voorbeeld.

Ik slikte mijn tranen weg en probeerde niet meer aan opa en oma te denken. Dit was een dag als alle andere.

LEESFRAGMENT 2

Enkele reis Termeh van Buddy Tegenbosch

Het is vreselijk om hun geboorteland Iran achter te moeten laten. En ook heel spannend of ze niet opgepakt zullen worden. Alle benodigde papieren zijn namelijk vervalst. Vrouwen reizen namelijk niet zonder man. Het lukt hen toch om door alle controles te komen. Ze vliegen naar Nederland. Als ze daar aankomen, neemt maman, de moeder van Termeh en Tara, hen apart. Ze vertelt hen dat zij in haar eentje doorvliegt naar Turkije om van alles voor haarzelf en de zusjes te regelen. Met een paar maanden zou maman dan ook komen. Tara wordt boos en Termeh verdrietig.

1

Enkele reis Eindhoven

Afscheid nemen van maman was zwaar. Ik omhelsde haar. Lang. Wilde niet loslaten.

‘Ik zie jullie snel weer,’ fluisterde ze.

Meer dan wat gesnotter kon ik niet uitbrengen.

Toen maman zich uit mijn omhelzing losmaakte, had ik echt het gevoel dat we los van elkaar kwamen. Vanaf nu kwam het op mij aan. En op Tara. Maar ik was de oudste.

Ik zag hoe mijn zusje brak toen mijn moeder haar vastpakte. Haar boosheid maakte plaats voor verdriet. Ik kon het nauwelijks aanzien.

‘Kom. Jullie moeten door.’ Maman depte haar ogen droog. ‘Dit afscheid is tijdelijk.’ Ze klonk weer vastberaden. ‘Ik kom jullie achterna.’

We knikten. Wat konden we anders?

Toen draaide maman zich om en liep ze weg. Pas na een meter of tien keek ze om. Ik zal de uitdrukking op haar gezicht nooit vergeten.

Dit keer was ik degene die als eerste door de douane ging. De beambte bekeek mijn paspoort van alle kanten, deed hetzelfde met mijn visum en liet me toen door. Ik was te verward om blij te

zijn en voor het eerst vroeg ik me af wat die vervalsingen mama eigenlijk gekost hadden.

Van een afstandje hield ik Tara in de gaten. Ze legde haar paspoort op de balie. Ze bewoog alsof ze doodmoe was. Of misschien was verslagen een beter woord. De beambte kon ik vanuit mijn positie niet zien. Wel zag ik dat Tara iets zei. Waarschijnlijk moest ze dezelfde vragen beantwoorden als ik. 'Waar kom je vandaan? Wat is het doel van je reis? Wat is je verblijfplaats? Hoe lang blijf je?' Vragen die we vaak geoefend hadden met maman en die we vandaag al meerdere keren beantwoord hadden.

Ook Tara werd doorgelaten.

Zwijgend zochten we de weg naar de uitgang.

'Weet jij hoe tante Wissam eruitziet?' vroeg Tara uiteindelijk.

Ik schudde mijn hoofd.

Tara stelde de vervolgvraag niet. Ze wist dat ik die ook niet kon beantwoorden.

We hadden ons geen zorgen hoeven maken, want de schuifdeuren van de aankomsthal waren nog niet opengeschoven of ik hoorde al een heldere stem schallen: 'Termeh? Tara? Hier!'

Een vrouw in een spijkerbroek en een leren jasje stond enthousiast naar ons te zwaaien. Was dat tante Wissam? Kende ze ons? Onwennig zwaaide ik terug.

De vrouw wachtte niet af tot we er waren, maar rende op ons af en knuffelde ons zo stevig dat het bijna pijn deed. Maar het hielp wel, want terwijl ze ons vasthield voelde ik een beetje van de kou mijn lichaam uit sijpelen.

'Geef mij die koffertjes maar,' zei ze. 'De treinen zijn daar verderop. We hebben tien minuten. Spoor twee. Kaartjes heb ik al

gekocht.’ Ze drukte Tara en mij allebei een plastic pasje in de hand. ‘Hier, enkele reis Eindhoven.’

Ik had geen idee wat ze daarmee bedoelde.

Via een roltrap daalden we af naar het treinperron. Een scherpe wind waaide ons tegemoet. Voor het eerst sinds we vanmorgen (was dat echt vanmorgen geweest?) de terminal in Teheran betreden hadden, stonden we weer buiten.

Het eerste wat me opviel was niet alleen dat het een stuk kouder was dan thuis, maar dat de lucht zelf anders leek: dikker, vochtiger. Kwam dit doordat we ons onder de zeespiegel bevonden? Ik ritste mijn jas dicht en trok mijn schouders zo hoog mogelijk op. Tara deed hetzelfde.

De wielen van de trein dreunden monotoon op de rails. We schudde- den zachtjes heen en weer. Ik probeerde naar buiten te kijken, maar doordat het inmiddels donker was, zag ik niet veel meer dan onze spiegelbeelden. We waren in Nederland, maar ik had geen idee hoe het eruitzag. Tara en ik zaten tegenover tante Wissam. Ze praatte honderduit. Ik probeerde te volgen wat ze zei, maar de spanning van deze dag had me uitgeput en ik voelde mijn ogen dichtvallen.

Toen tante Wissam me wakker maakte, reden we Eindhoven al binnen. De stad was helder verlicht en nu kon ik buiten wel iets onderscheiden. Ik zag een groot gebouw. Het was geen flat, geen fabriek en ook geen winkel. Het was behangen met reclameborden.

‘Wat is dat?’ vroeg ik.

‘Het PSV-stadion,’ antwoordde mijn tante, alsof dat alles duidelijk maakte.

De trein vertraagde. Ik zag flats met spiegelende gevels, een knalgroen gebouw met smalle hoge ramen en een vreemde half-ronde constructie dat nog het meeste weg had van een leeggelopen glazen bal.

De trein kwam piepend tot stilstand. Het station was klein. En koud.

Wissam leidde ons een trap af naar het busstation waar lijn vier al stond te wachten. Een kwartiertje later stonden we bij haar op de stoep. Wissam woonde niet in een appartement, zoals ik verwacht had, maar in een huis. Het huis was aan beide kanten verbonden met andere huizen die er allemaal precies zo uitzagen. Haar man, Adnan, stond ons in de deuropening op te wachten. Hij verontschuldigde zich dat hij ons niet had kunnen ophalen, hij was net thuis van zijn werk. Adnan was ouder dan Wissam, hij was erg aardig en eenmaal binnen stelde hij de ene vraag na de andere, totdat tante Wissam hem vanuit de keuken maande op te houden. Met twee grote dienbladen kwam ze de kamer in. Het eten rook verrukkelijk en deed me beseffen dat ik nauwelijks iets gegeten had vandaag. Ik genoot van de fesenjān, een stoofschotel van gemalen walnoten, granaatappel en kip – een typisch gerecht uit Rasjt. Wissam was een goede kok. Na het eten wees ze Tara en mij onze slaapkamer. We wasten ons in de kleine badkamer en gingen naar bed.

Eenmaal in het donker kon ik het niet meer tegenhouden. Hier was ik dan. In Nederland. Het was ons gelukt Iran te ontvluchten zonder opgepakt te worden. Toch voelde ik me allesbehalve blij. Ik drukte mijn gezicht in het kussen en liet de tranen geluidloos stromen. Dit ritueel zou ik in de maanden daarna elke avond herhalen. De enige die me die eerste tijd op de been hield was mijn zusje.

De volgende ochtend vertelde Wissam wat de plannen waren. Adnan en zij woonden al vijftwintig jaar in Nederland en ze kenden de weg goed. ‘Morgen gaan we met de trein naar Ter Apel,’ begon ze. ‘Daar melden jullie je aan. Met deze brief.’ Ze drukte me een mapje in mijn hand waarin één enkel blaadje zat. ‘Hierin staat dat jullie bij Adnan en mij onderdak hebben gevonden en dat we familie zijn. Als je dit laat zien, hoeft je niet naar een AZC.’

‘AZC?’ herhaalde Tara. Ze keek me ongerust aan.

‘Een asielzoekerscentrum,’ legde mijn tante uit. ‘Het heeft een hoop voordelen. Doordat jullie bij ons wonen, kunnen jullie je ook inschrijven op een school. Zolang je in een AZC zit, mag dat niet. Ik heb al wat onderzoek gedaan. In de stad zit een school speciaal voor jongeren die uit het buitenland komen en die de taal nog moeten leren.’

Tara en ik wisselden een blik. Tante Wissam wist van aanpakken.

‘Jullie kunnen hier zo lang blijven als jullie willen,’ ging ze verder.

‘Totdat maman komt,’ zei ik.

‘Totdat maman komt,’ beaamde Wissam.

Het was maar goed dat ik toen niet wist dat dat nog anderhalf jaar zou duren.

LESMATERIAAL BIJ ENKELE REIS TERMEN VAN BUDDY TEGENBOSCH 8

OPDRACHT 1

Lees de fragmenten.

- Schrijf een nieuwsitem van minimaal een half A4tje over deze fragmenten. Het komt in de krant, dus schrijf als een echte journalist en gebruik een realistische journalistieke stijl. Denk aan welke woorden je gebruikt, bedenk een passende titel, zoek er een foto bij en zorg voor een echte krantenlay-out. Kijk in kranten voor voorbeelden. De inhoud haal je uit de fragmenten.

OPDRACHT 2

Maak een handleiding voor overleven in de wereld van het boek, gebaseerd op wat de personages in deze fragmenten meemaken. Jouw overlevingshandleiding staat vol met instructies, afbeeldingen, tips en tricks (max. 1 A4tje). Neem daarin het volgende op:

- Wat zijn risico's en uitdagingen?
- Wat mogen ze niet vergeten mee te nemen?
- Welke zinnen zijn handig en in welke talen?
- Bespreek alle tips met een klasgenoot of klassikaal.

CREATIEVE OPDRACHTEN

Onderstaande opdrachten passen bij het hele boek. Werk alleen of met een klasgenoot. Als je klaar bent, bespreek je de opdracht met een andere klasgenoot dan met wie je hebt samengewerkt.

- Zoek een liedje dat past bij dit boek. Leg je keuze uit. Let niet alleen op de tekst, maar ook op de muziek, het ritme, de manier van zingen en de clip die erbij hoort.
- Maak een playlist van minimaal vijf liedjes die het boek goed samenvat.
- Een museum heeft jouw hulp gevraagd voor een nieuwe tentoonstelling over dit boek. Kies vijf voorwerpen die volgens jou het verhaal goed weergeven. Maak hier een collage van. Leg uit waarom je voor deze voorwerpen hebt gekozen.
- Kies een belangrijke scène uit het boek en maak een storyboard van minstens zes plaatjes die de actie weergeven. Voeg onder elk plaatje een korte beschrijving toe van wat er gebeurt en waarom dit belangrijk is voor het verhaal.
- Op de site van de gemeente van jouw woonplaats wordt een pagina gewijd aan een nieuw digitaal kunstwerk. Dit kunstwerk gaat over dit boek en geeft de belangrijkste thema's of emoties weer. Je bent helemaal vrij om te bedenken hoe je dit kunstwerk digitaal gaat maken en hoe het eruit komt te zien.

SCHRIJFOPDRACHTEN

Onderstaande opdrachten passen bij het hele boek. Werk alleen of met een klasgenoot. Als je klaar bent, bespreek je de opdracht met een andere klasgenoot dan met wie je hebt samengewerkt.

- Kies twee personages uit het boek en laat hen allebei twee kaarten, brieven, mails of whatsapp-berichten naar elkaar sturen. Schrijf deze berichten uit. Zorg ervoor dat het een gesprek is waarin de personages op elkaar reageren. Wat willen ze elkaar vertellen? Zijn ze boos, willen ze elkaar bedanken of willen ze afspreken? Gebruik eventueel zinnen uit het boek.
- Je gaat een personage uit jouw boek interviewen. Kies een personage uit en bedenk minimaal zes interviewvragen. Bedenk ook zelf de antwoorden vanuit het perspectief van het personage.
- Bedenk een ander einde voor het boek in maximaal een half A4tje. Leg uit waarom je dit einde hebt gekozen.
- Voor een bijzonder filmfestival zijn jij en een klasgenoot gevraagd om een bepaalde scène uit het boek te verfilmen en te presenteren. Maar wél in een ander genre (bijvoorbeeld een horrorversie van een romantische scène)! Kies een scène uit en bedenk hoe deze eruit zal zien in een ander genre. Schrijf hiervoor een script. Welke genre-specifieke elementen voeg je toe? Presenteer de film met een uitleg over jouw keuzes en genre-veranderingen.

(VOOR)LEESOPDRACHTEN

Onderstaande opdrachten passen bij het hele boek. Werk alleen of met een klasgenoot. Als je klaar bent, bespreek je de opdracht met een andere klasgenoot dan met wie je hebt samengewerkt.

- Kies een bladzijde uit die je aan je ouders, broer/zus, oma of opa of beste vriend(in) gaat voorlezen. Oefen goed met voorlezen. Let op je stemgebruik, praat niet te zacht of te hard, zorg ervoor dat je verstaanbaar bent, dat je niet te snel of te langzaam praat.
- Lees bladzijden 15 en 73 uit het boek. Waaraan kun je zien dat deze twee bladzijden uit hetzelfde boek komen? Zijn dat speciale woorden, namen of misschien de schrijfstijl? Of kun je dit eigenlijk helemaal niet merken? Wat mist er dan? Zou dat eigenlijk niet moeten?
- Maak een groepje met vier klasgenoten. Kies een personage uit het boek. Maak een presentatie van maximaal vijf minuten waarin jullie het personage introduceren en zelfgekozen fragmenten voorlezen die informatie geven en belangrijke kenmerken van dat personage laten zien. Zoek er afbeeldingen en citaten bij. De presentatie kun je bijvoorbeeld maken in Powerpoint of als poster in Canva.

IS DIT BOEK JOUW FAVORIET?

Breng jouw stem uit via jongejury.nl/stemmen

JONGE JURY DOORLEESTIPS

Genoten van dit boek? Dan wil je deze niet missen:

Enkele reis Mo – Buddy Tegenbosch

Wat als je op je tiende je land moet ontluchten? Mohameds reis uit Syrië is gebaseerd op een waargebeurd verhaal.

Thuis draag ik bij me – Cecile Korevaar

Wassim, Romea en Laila ontluchten hun thuisland Syrië. Ze ontmoeten elkaar in Turkije, waar een gevaarlijke overtocht naar Griekenland op hen wacht.